

Book Review

Received: date:05.12.2026

Accepted: date:21.05.2026

Published: date:30.06.2026

Quantitative Methods for the Social Sciences

Daniel Stockemer

İsviçre: Springer International Yayınları, 2019, 1. Baskı, 185 sayfa, ISBN: 978-3-319-99118-4

Ebru Kamacı Karahan¹,

¹Department of City and Religion Planning, Bursa Technical University Bursa, Türkiye ; ebru.karahan@btu.edu.tr

Orcid: 0000-0001-6809-8401¹

Değerlendiren: Ebru Kamacı Karahan

Stockemer, kitabına oldukça motive edici bir girişle başlar: araştırma yöntemlerini bir duvar ustasının alet çantasına benzeten mason metaforu, istatistikten çekinen öğrenciler için cesaretlendirici bir başlangıç değil de nedir... Nasıl ki bir usta hem çekiç gibi basit aletlere hem de vinç gibi karmaşık makinelere ihtiyaç duyarsa, sosyal bilimci de betimleyici istatistiklerden çoklu regresyona uzanan geniş bir araç setine sahip olmalıdır. Yazarın yöntemlerin sadece kitaplardan okunarak değil, mutlaka uygulama yapılarak öğrenilebileceği vurgusu da pedagojik açıdan son derece yerindedir. Bu pedagojik çerçeveyi kuran giriş bölümünün ardından Stockemer, ikinci bölümde nicel araştırmanın ampirik sosyal bilim içindeki kavramsal temellerini ele almaktadır [1].

Ampirik sosyal bilimin temelleri: İkinci bölüm, nicel araştırmanın kavramsal temellerini sağlam bir şekilde ortaya koyuyor. Yanlışlanabilirlik, aktarılabilirlik, bilginin kümülatif doğası ve genellenebilirlik gibi temel ilkeler açık bir dille anlatılıyor. Normatif ve ampirik araştırma arasındaki ayrım başarıyla çiziliyor ve Demokratik Barış Teorisi etkili bir örnek olarak kullanılıyor. Nitel ve nicel yöntemler arasındaki ayrımın ele alınış biçimini sorgulamakta yarar var. Stockemer, temel farkı “gözlem sayısı” olarak tanımlıyor: az sayıda vaka nitel, çok sayıda vaka nicel araştırma demek. Bu tanım tamamen yanlış olmasa da özellikle uygulamaya dönük ve karma yöntemlerin yaygın olduğu disiplinler açısından, iki yaklaşım arasındaki epistemolojik ve ontolojik farklılıkların yeterince görünür kılınmadığı söylenebilir. Karma yöntemler ise neredeyse hiç ele alınmıyor. Oysa kentsel planlama ve uygulamalı kent çalışmaları gibi alanlarda nicel analizlerle nitel topluluk katılımının bir arada kullanılması son derece yaygındır; bu bağlamda kitabın sunduğu çerçevenin sınırlı kaldığı söylenebilir. Teori tartışmasının görece soyut düzeyde kalması ve örneklerin çoğunlukla siyaset bilimi ile sosyoloji literatüründen seçilmesi, özellikle uygulamaya dönük disiplinler açısından açıklayıcılığı azaltmaktadır. Merkezi yer teorisi, teklif-rant teorisi veya kentsel form kuramları gibi planlama alanına özgü örneklerle yer verilmemesi, özellikle mekânsal analiz ve planlama odaklı disiplinlerdeki öğrenciler açısından bu bölümün potansiyelini sınırlamaktadır.

Anket araştırmasına giriş: Nicel araştırmanın kavramsal dayanaklarını ortaya koyduktan sonra yazar, bu ilkelerin pratikte nasıl uygulandığını göstermek üzere anket araştırmasına odaklanmaktadır. Stockemer bu bölümde anket araştırmasının tarihsel gelişimini akıcı bir şekilde anlatıyor. Antik çağ nüfus sayımlarından Literary Digest'in 1916 seçim anketine, Rowntree'nin York'taki yoksulluk araştırmalarına uzanan bu tarihsel perspektif oldukça öğretici bir bakış açısı sağlıyor. Günümüzde anketlerin toplumsal yaşamın her alanına nasıl nüfuz ettiği ve CSES, WVS, ESS gibi büyük ölçekli uluslararası anketlerin tanıtımın yapılmış olması da yine alanda eksiklerden birini gidermiş gibi görünüyor. Ne var ki bölümün kısalığı bazı konuların yüzeysel kalmasına yol açıyor. Kesitsel ve boylamsal araştırma tasarımları arasındaki ayrım açıklansa da her birinin metodolojik sonuçları yeterince derinleştirilmeyen. Panel araştırmalarında katılımcı kaybı sorunu anılıyor ama

bununla nasıl başa çıkılacağına dair bir yönlendirme yok. Daha da önemlisi, 2019 yılında yayımlanmış bir kitapta, anket araştırmalarının güncel krizine sınırlı biçimde değinilmesi, özellikle uygulamaya dönük araştırmalar açısından dikkat çekici bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Düşen yanıt oranları, artan anket yorgunluğu ve sadece mobil telefon kullanan popülasyonların yarattığı zorluklar, kentsel planlama araştırmacılarının her gün karşılaştığı sorunlar; bu konularda rehberlik sunulması kitabın pratik değerini artırır. Anket araştırmasının tarihsel ve kavramsal çerçevesi çizildikten sonra Stockemer, bir sonraki bölümde anketlerin nasıl tasarlanması gerektiğine ilişkin daha teknik bir tartışmaya yönelmektedir.

Anket tasarımı: Bu bölüm kitabın en güçlü kısımlarından biri. Soru tasarımı, sıralama ve yaygın hatalar konusunda somut rehberlik sunuluyor. Belirsiz sorular, yönlendirici ifadeler, tehditkâr sorular gibi problemliler soru türleri örneklerle ele alınıyor. Sosyal arzu edilirlilik yanlılığının 1989 Virginia valiliği seçimi örneğiyle anlatılması özellikle etkili. Ancak bölüm bazı önemli boşluklar içeriyor olduğunu da belirtmeden geçmek olmaz. Belki de en kritik olanı ölçek geliştirme konusundaki tartışmanın yüzeysel kalıyor olması. Likert ölçekleri ve çeşitli yanıt formatları anlatılıyor ama ölçek güvenilirliğinin nasıl değerlendirileceği, Cronbach alfa katsayısının ne anlama geldiği sağlıklı şekilde ele alınmıyor. Mahalle memnuniyeti veya erişilebilirlik algısı gibi kavramları ölçmek için yeni araçlar geliştirmek zorunda kalan araştırmacılar için bu önemli bir metodolojik sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Ayrıca çevrimiçi anket platformlarının özellikleri, mobil uyumlu tasarım ilkeleri gibi güncel konular da kitapta üzerinde durulmayan konular arasında sayılabilir. Günümüzde araştırmaların büyük çoğunluğunun çevrimiçi yapıldığı düşünülürse bu ihmal önemli bir pedagojik boşluk yaratıyor. Anket sorularının nasıl formüle edileceği tartışıldıktan sonra kitap, bir sonraki bölümde bu araçların sahada nasıl uygulanacağı ve örneklemenin nasıl yapılacağı sorularına odaklanmaktadır.

Anketin uygulanması ve örnekleme: Bölüm, ana kütle ve örneklem kavramlarını, çeşitli örnekleme tekniklerini ve farklı anket uygulama yöntemlerini yetkin bir şekilde ele alıyor. Ön test konusundaki vurgu özellikle değerli: "Hiçbir uzman masa başında oturarak kusursuz bir anket formu tasarlayamaz" ifadesi, ön testlerin gerekliliğini güçlü biçimde ortaya koyuyor. Öte yandan örnekleme hatası ve güven aralıkları konusundaki işleviş matematiksel açıdan yetersiz. Kavramlar sözel olarak açıklanıyor ama öğrencilerin kendi araştırmaları için gerekli örneklem büyüklüğünü hesaplayabilecekleri bir altyapı sunulmuyor. Uygun olmayan örneklem büyüklükleri öğrenci araştırmalarında en sık karşılaşılan metodolojik hatalardan biri olduğundan, bu konunun daha titiz ele alınması gerekirdi. "Yanlı örneklemler her yerde karşımıza çıkar" tespiti doğru ama kaderciler bir tavırla sunuluyor; ağırlıklandırma gibi yanlılığı kısmen giderebilecek tekniklerden hiç bahsedilmiyor. Mekânsal örneklemin zorlukları da yine kitapta ele alınmamış: mahalleler arasında nasıl örnekleme yapılacağı, coğrafi temsiliyetin nasıl sağlanacağı gibi konular boşlukta kalmış görünüyor. Veri toplama ve örnekleme sürecinin ardından Stockemer, elde edilen verilerin nasıl analiz edileceğini göstermek üzere bir sonraki bölümde temel istatistiksel betimlemelere geçmektedir.

Tek değişkenli istatistikler: Bu bölüm SPSS ve Stata için adım adım talimatlar sunarak frekans tabloları, merkezi eğilim ölçüleri ve temel görselleştirmeleri kapsıyor. Ekran görüntüleriyle desteklenen yazılım yönergeleri yeni başlayanlar için gerçekten faydalı bir tartışma niteliği taşımaktadır. Ancak normallik değerlendirmesi kavramı yetersiz ele alınıyor. Stockemer, normal dağılımın birçok istatistiksel test için ön koşul olduğunu doğru bir şekilde belirtse de sadece histogramla görsel incelemeyi öneriyor. Shapiro-Wilk veya Kolmogorov-Smirnov gibi normallik testleri tanıtılmıyor, normallik ihlallerini gidermek için dönüşümler tartışılmıyor. Aykırı değerler konusu da benzer şekilde yüzeysel kalıyor: kutu grafiğinde aykırı değerler görsel olarak tanımlanıyor ama bunların analitik olarak nasıl ele alınacağına dair rehberlik yok. Silinmeli mi? Dönüştürülmeli mi? Ayrı analiz edilmeli mi? Bu sorular metinde yanıtsız kalıyor. Veri temizleme ve hazırlama süreci de hiç ele alınmamış; oysa bu, nicel analizin en çok zaman alan aşamasıdır.

Kategorik değişkenlerle iki değişkenli istatistikler: Bir önceki bölümde çizilen çerçevede, kategorik değişkenler arasındaki ilişkilerden sonra Stockemer, sürekli değişkenler arasındaki ilişkileri korelasyon ve regresyon aracılığıyla ele almaktadır. Bölüm, t-testleri, ANOVA ve ki-kare testlerini makul bir derinlikte ele alıyor. Yazılım talimatları faydalı olmaya devam ediyor ve t-testlerinin sinyal-gürültü oranı mantığıyla açıklanması soyut kavramları erişilebilir kılıyor. Bununla birlikte etki büyüklüğü ölçüleri metinde yetersiz ilgi görüyor. P-değerleri ayrıntılı açıklanırken, sıfır hipotezi anlamlılık testinin sınırlamaları veya Cohen's d, eta-kare gibi etki büyüklüklerinin raporlanmasının önemi yeterince vurgulanmıyor. Amerikan İstatistik Derneği'nin p-değerleri hakkındaki açıklamaları ve istatistiksel anlamlılık konusundaki güncel tartışmalar düşünüldüğünde bu önemli

bir pedagojik eksiklik. Varsayım ihlalleri konusu da atlanmış: varyans homojenliği sağlanmadığında ne olur, Welch t-testi mi Student t-testi mi kullanılmalı gibi pratik sorular yanıtız bırakılıyor.

Sürekli değişkenler arasında ilişkiler: İki değişkenli ilişkilerin incelenmesinin ardından kitap, daha karmaşık toplumsal olguları analiz edebilmek için çok değişkenli regresyon analizine geçmektedir. Bölüm, saçılım grafikleri, korelasyon ve iki değişkenli regresyon konularında sağlam bir kapsam sunuyor. "Korelasyon nedensellik demek değildir" vurgusu yerinde ve regresyon çıktı tablolarının açıklanması net şekilde tanımlanmış. Ancak regresyon varsayımlarının ele alınışı görece yüzeysel kalıyor. Doğrusallık, artıkların normallığı, sabit varyans ve bağımsızlık varsayım olarak anılıyor ama operasyonalize edilmiyor. Araştırmacılar bu varsayımları nasıl test etmeli? Hangi tanı grafiklerine bakmalı? İhlaller için hangi çözümler mevcut? Bu sorular büyük ölçüde yanıtız kamış gözüküyor. Regresyonda aykırı ve etkili gözlemler konusu bağlamında Cook's distance, kaldıraç değerleri gibi standart tanı araçları tanıtılmıyor. İstatistiksel anlamlılık ile pratik anlamlılık arasındaki ayırım da işlenmiyor; istatistiksel olarak anlamlı bir katsayı özsel olarak önemsiz olabilir ama bu nüans keşfedilmiyor.

Çok değişkenli regresyon analizi: Son bölüm, regresyonu birden fazla bağımsız değişkene genişleterek istatistiksel kontrol mantığını ve çoklu regresyon yorumlamasını ele alıyor. Dört adımlı yorum rehberi faydalı bir yapı sunuyor. Ne var ki bölüm, sınırlı alanda geniş konuları kapsamaya çalıştığı için karmaşık konularda yüzeysel kalıyor. Çoklu doğrusal bağlantı anılıyor ama yeterince ele alınmıyor; VIF değerleri tanıtılmıyor, çözüm stratejileri tartışılmıyor. Model belirleme konusu özellikle zayıf: hangi değişkenlerin dahil edilmesi gerektiğine nasıl karar verilmeli? Hem yetersiz hem aşırı uyumun tehlikeleri tartışılmıyor. Uygulamalı araştırmacılar için belki de en önemlisi, model doğrulama konusuna hiç değinilmiyor. Çapraz doğrulama, örneklem dışı tahmin ve model sağlamlığı ihmal ediliyor. Sadece bu bölümün rehberliğini izleyen araştırmacılar, eğitim verilerinde iyi performans gösteren ama genelleme kapasitesi zayıf modeller üretebilir. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, Stockemer'in kitabı, temel amacında büyük ölçüde başarılı: istatistiği korkutucu bir zorunluluk olmaktan çıkarıp erişilebilir bir öğrenme deneyimine dönüştürüyor. Bu bölümlerin tümü birlikte değerlendirildiğinde, kitabın pedagojik yaklaşımı ile metodolojik kapsamı daha net biçimde ortaya çıkmaktadır. Öğrenmeyi kolaylaştıran anlatımı, uygulamaya dönük yazılım yönergeleri, pedagojik açıdan tutarlı yapısı ve öğrenci deneyimlerine yakın örnekleri, kitabın temel güçlü yönlerini oluşturmaktadır. Kitabın güçlü siyaset bilimi odağı, planlama ve mekânsal araştırmalar gibi bazı uygulamalı disiplinler açısından aktarılabilirliğini sınırlayan bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Author Contributions: All stages of the study were developed by the author.

Funding: This research received no external funding.

Conflicts of Interest: The authors declare no conflict of interest.

Kaynakça

[1] D. Stockemer, G. Stockemer, ve J. Glaeser, *Quantitative Methods for the Social Sciences*, vol. 50. Cham, İsviçre: Springer International Publishing, 2019, s. 185.